

Boekenlijst Stichting Senia voor leesgroepen filosofie

Seizoen 2018-2019, al eerder verschenen leeswijzers

Lijst met boeken waarvoor al eerder leeswijzers gepubliceerd zijn die nog beschikbaar zijn.
De boeken staan gerubriceerd op het aantal 'uiltjes', zie de uitleg op pag. 19.

EEN UILTJE

Hans Achterhuis - *De utopie van de vrije markt*

Fi13-01, Rotterdam, Lemniscaat, 2012, 319 p.

Afgelopen jaren heeft de Nederlandse overheid steeds meer taken, die traditioneel door de overheid werden geregeld, overgedragen aan de vrije markt. Dit proces van liberalisering heeft zijn oorsprong in het neoliberalisme. In dit boek laat de filosoof Hans Achterhuis zien dat het neoliberalisme een utopische visie is op hoe de samenleving ingericht moet worden dat deze visie lang niet zo onschuldig is als ze lijkt. Net zoals er een communistisch manifest is, zo is er volgens Achterhuis ook een liberaal manifest. Door in te gaan op het denken over de vrije markt van belangrijke filosofen en economen is het Achterhuis gelukt op een overtuigende wijze het neoliberalisme te ontmaskeren.

Jan Bor - *Wat is wijsheid*

Fi16-03, Amsterdam, Bert Bakker, 2012, 118 pagina's (OF)

Het boek is te koop bij Senia!

Dit essay is het persoonlijke relaas van een filosoof op zoek naar wie hij is en naar wijsheid. De westerse filosofie uit zijn studie is te cerebraal voor hem. Hij wordt geboeid door non-figuratieve kunst die hem rechtstreeks in het hart raakt, die hij direct kan ervaren zonder woorden. Die directe kennis van het hart zoekt hij ook in de filosofie. Hij wordt geraakt door Bergson en Kierkegaard, maar komt niettemin droog te staan in de academische filosofie. Tien jaar lang dompelt hij zichzelf onder in Zen. Daarna keert hij terug naar de filosofie. Klein boekje, zeer toegankelijk en met rijke inhoud.

Alain de Botton - *De troost van de filosofie*

Fi13-02, Amsterdam, Olympus, 2016, 304 p.

Socrates geeft wijze raad aan mensen die zich niet populair voelen; Epicurus leert welke houding in te nemen bij geldgebrek; Seneca hoe om te gaan met frustraties; Montaigne kan helpen bij gevoelens van onmacht; het leven met liefdesverdriet kan men weer aan met behulp van Schopenhauer en bij moeilijkheden in het algemeen kan men bij Nietzsche terecht. Alain de Botton, de filosoof van het dagelijkse leven, wil in dit boek laten zien dat er door de eeuwen heen filosofen (= zij die de wijsheid liefhebben) zijn geweest die troostende en praktische dingen hebben gezegd over wat ons dwars zit en hij doet dat op een originele en persoonlijke manier.

Leonie Breebaart e.a. - *Durf te twifelen*

Fi17-03, Lemniscaat. Thema: Politiek en samenleving. Kennis en wetenschap.

Het is een daad van moed om te twifelen aan de zekerheden, die we iedere dag o.a. in de krant kunnen lezen. Nieuwsberichten vertellen feitelijk en standvastig over de zekerheden, die de moderne mens koestert. ... Maar: *twifelen is bevrijdend*. In feite is de vraag *Hoe weet je dat zo zeker?* de enige vraag, die de bundel interviews *Durf te twifelen* stelt. Spraak- en smaakmakende denkers geven er (voorlopige?) antwoorden op. *Wat weet ik nou helemaal?* Het boekje gaat in op de rechtspraak, de economie, de gezondheid, de natuur, het onderwijs, de techniek, de journalistiek, de democratie, de kunst en kitsch, en natuurlijk over de tegenhanger van twijfel: het geloof. *Met scepsis bereik je hier niks*. Het boekje is een initiatief van de filosofieredactie van Dagblad *Trouw*. In 14 hoofdstukjes van ieder ca. 11 pagina's komen al die onderwerpen middels interviews met ter zake deskundigen aan bod. Teksten zijn

zeer toegankelijk. Het is geen gangbare journalistieke productie. Daarom is er over dit boekje geen gangbare leeswijzer gemaakt, maar zijn er wel vragen bedacht, die u tot een groeps gesprek uitnodigen.

Karl-Heinz Breier - Arendt. Kopstukken filosofie

Fi15-04, Rotterdam, Lemniscaat, 2014, 195 p.

Over de voor mensen noodzakelijke verbondenheid met de wereld. Hannah Arendt ziet de betekenis van mensen in de samenleving primair als in de wereld handelende wezens. Haar studie van totalitaire staten (nazisme, communisme) laat zien dat in een totalitaire staat de mens betekenisloos wordt gemaakt. Dit is ook een bedreiging voor de moderne democratische staat. De hoogste vorm van vrijheid is die welke zich publiekelijk uit in het zich verhouden tot onze medeburgers, onze gelijken in politieke zin. Dit door te oordelen en te handelen in de publieke ruimte. Breier geeft een helder overzicht dat laat zien waarom Arendt's denken heel actueel is.

Antoine Compagnon - Een zomer met Montaigne

Fi15-05, Atheneum, 2014, 112 p.

Michel de Montaigne was een van de meest invloedrijke, maar ook een van de meest toegankelijke filosofen uit de Verlichting. In zijn 'Essays' behandelt hij de meest uiteenlopende onderwerpen, variërend van oorlog en vrede, vriendschap, religie en seksualiteit tot gezondheid, onderwijs, engagement en dood. Zijn 'Essays' zijn vooral een spiegel die hij zichzelf en de wereld voorhoudt; hij schrijft op een grappige, persoonlijke en vaak herkenbare manier zonder af te doen aan de filosofische diepgang. Antoine Compagnon weet het gedachtegoed van deze filosoof als geen ander tot leven te brengen in *Een Zomer met Montaigne*. In veertig korte hoofdstukken die oorspronkelijk geschreven waren voor een radioprogramma neemt Compagnon de lezer mee in het denken van Montaigne, dat een slordige 500 jaar na dato nog altijd actueel blijkt te zijn.

Eva-Anne Le Coultre - Ik denk/Cogito. Inleiding in de filosofie

Fi14-03, Veen Magazines, 2014, 192 p.

Dit mooie, rijk geïllustreerde lesboek biedt een heldere en toegankelijke inleiding in de West-Europese filosofie. De belangrijkste ideeën uit de verschillende vakgebieden van de filosofie worden thematisch gerangschikt en heel overzichtelijk en beknopt besproken. Aansluitend en aanvullend op de thema's zijn boeiende artikelen uit *Filosofie Magazine* toegevoegd. Deze bieden evenals de besproken thema's veel discussiestof. In de begrippenlijst worden de meest voorkomende filosofische termen uitgelegd en in een bijlage een aantal redenering wijzen uit de logica.

Joep Dohmen - Het leven als kunstwerk

Fi13-03, Ambo-Anthos, 219 p.

Waarom zou niet ieder van zijn leven een kunstwerk maken? Deze vraag van Foucault inspireerde Dohmen tot een pleidooi voor een stijlvol, waarachtig leven.

Hij bespreekt in dit boek de belangrijkste theorieën over levenskunst in grote lijnen via Plato en Montaigne, Erasmus en Schopenhauer, Rousseau en Nietzsche, Michel Foucault en Wilhelm Schmid. Hij schrijft dit boek vanuit zijn zorg voor de vrijheid: de vrijheid-blijheid ideologie die sinds de emancipatiebeweging van de jaren zestig al bijna een halve eeuw doorwerkt.

Dohmen laat zien hoe levenskunst een kwestie is van praktische wijsheid. Hij draagt bouwstenen aan zoals zelfkennis, zelfdiscipline en onderlinge afstemming. Hij is een schrijver die een vlotte stijl hanteert. Het boek is ook als hoorcollege te beluisteren.

Maarten Doorman - Rousseau en ik

Fi13-04, Amsterdam, Bert Bakker, 2013, 140 p.

In 2012 is het 300 jaar geleden dat Rousseau werd geboren. Hij heeft het IK geïntroduceerd dat wij al meer dan twee eeuwen nastreven in ons eigen leven, de kunst, het onderwijs, de politiek en op televisie. Rousseau's verlangen naar echtheid is nog steeds herkenbaar in de huidige tijd. Verlangen naar de natuur, naar spontaniteit, jeugd, vriendschap en liefde. Doorman laat zien hoe Rousseau gevangen zat

in paradoxen. Diens eerlijkheid was ook hypocrisie en zijn heimwee naar de natuur was ook aanstellerij.

Doorman bouwt zijn betoog zorgvuldig op en kruipt onder je huid tijdens het lezen. Het laat je niet meer los. Je wordt uitgedaagd om je opvattingen over authenticiteit met nieuwe ogen te bekijken.

Jules Evans - *Filosofie voor het leven. En andere gevaarlijke situaties.*

Fi15-06, Ten Have, 2014, 309 p.

Jules Evans schrijft op het raakvlak van filosofie en psychologie een persoonlijk verhaal over hoe de antieke wijsbegeerte hem hielp om te gaan met sociale fobie en depressie.

Evans neemt ons mee voor een dag in de school van Athene; te beginnen met het morgenappel onder leiding van Socrates, een ochtendsessie over deugdzaamheid en vervolgens de lunch waar een filosofiebuffet klaarstaat met voor ieder wat. De middagsessie, onder het toeziende oog van de sceptici, reflecteert op het reeds geleerde en wordt in rap tempo gevolgd door politieke beschouwingen in de namiddag. De dag wordt afgesloten met de diploma-uitreiking, wederom onder leiding van Socrates.

Jules Evans laat ons vooral zien hoe de filosofie ons kan helpen om onszelf beter te leren kennen. Een boek vol inspirerende verhalen van zowel de grote filosofen uit de oudheid, als van gewone mensen die een manier hebben gevonden om met tegenslagen en grote levensvragen om te gaan, door naar het begin van de filosofische traditie te kijken: de school van Athene.

Bas Heijne - *Onbehagen. Nieuw licht op de beschaafde mens*

Fi17-06, Uitgever Ambo/anthos, 87 p. Thema: Politiek en samenleving.

Op verzoek van de filosofen Frank Meester en Coen Simon geeft Heijne in dit eerste van een reeks "pamfletten" antwoord op een vraag die al in de klassieke tekst van Sigmund Freud over *het Lustprincipe* in diens boek *Het onbehagen in de cultuur* (1930) aan de orde komt.

Namelijk de vraag of het realiteitsprincipe het lustprincipe in bedwang kan houden. Met andere woorden of de cultuur in onze eigentijdse beschaving voldoende sterk is om de agressie van het individu te

bedwingen. De titel van het boekje geeft aan dat de schrijver er niet helemaal gerust op is. De winnaar van de P.C. Hooftprijs 2016 gaat op zoek naar het antwoord en slaagt erin in kort bestek veel factoren die een rol spelen, o.a. ook de sociale media, hierbij te betrekken.

Stine Jensen - *Dag vriend. Intimiteit in tijden van Facebook, GeenStijl en Wikileaks*

Fi15-13, Rotterdam, Lemniscaat, 2012, 160 p.

Sociale media als Facebook en Twitter bloeien en groeien. We onderhouden contacten met mensen, die we nog nooit ontmoet hebben, maar die we wel vrienden noemen. In *Dag Vriend* stelt Stine Jensen de vraag wat die virtuele vriendschappen eigenlijk waard zijn. Hoe verhouden de virtuele vriendschappen zich tot de eerder genoemde vriendschappen? In hoeverre bepalen sociale media ons eigen gedrag? We koesteren onze privacy, maar we zijn op Facebook uitermate openhartig: "*Ze weten toch al van alles van/over mij*". *Dag vriend* stelt niet alleen de vragen, maar zoekt ook naar antwoorden.

Bert Keizer - *Waar blijft de ziel*

Fi13-05, Rotterdam, Lemniscaat, 2014, 148 p.

Keizer gebruikt zijn filosofische achtergrond in dit boek om te laten zien dat geest en 'ziel' niet bestaan zonder het brein, maar daar niet mee samenvallen. Als arts en filosoof hanteert hij een brede invalshoek. De schrijver gaat in op de neurosofische benaderingen van Swaab en anderen. Hij beschrijft zijn eigen ervaringen om te laten zien dat een ziek brein een zieke ziel voortbrengt. Aan de hand van ervaringen en de experimenten betoogt hij dat het zenuwstelsel evolutionair ontstaan is om in de wereld wat te doen. Ons denken en doen is niet geïsoleerd in het brein, het komt tot stand met de zintuigen en met de wereld. Het boek is geschreven met wijsheid en humor. Vooral de voorbeelden en metaforen maken veel duidelijk. Het raakt wezenlijke problemen en zet aan tot denken.

Bert Keizer – Ludwig Wittgenstein Taal, de dwalende gids

Fi16-09, SUN, 2015, 158 p.

Volgens Bert Keizer dacht niemand oorspronkelijker, speelser en scherper dan Ludwig Wittgenstein.

Voor hem is de rode draad in de werken van de Oostenrijks-Britse filosoof de taal: “Van de kristallijnen helderheid in de Tractatus naar de alledaagse onoverzichtelijkheid van de Filosofische Onderzoekingen blijft zijn denken één lange worsteling tegen de betovering van ons intellect door de schier eindeloze variatie van vermommingen waarin taal de gedachte aan het oog onttrekt.” Wittgenstein wist dat hij een bijzonder talent had en zijn visie op zichzelf is zeker zo boeiend als zijn kijk op de wereld. Bert Keizer wisselt persoonlijke verhalen af met een toegankelijke uitleg van Wittgensteins hoofdwerken en geeft daarmee de instrumenten om de bijna cryptisch geformuleerde filosofische inzichten te plaatsen. Dit is geen boek over Wittgenstein dat ervan uitgaat dat de lezer de denker al kent. Integendeel, Bert Keizer wil Wittgenstein en zijn taalfilosofie juist aan de lezer voorstellen. Een intrigerend overzicht van werk én leven.

Jos Kessels - Geluk en wijsheid voor beginners

Fi17-07, Uitgeverij Boom, 2012, 267 p. Thema: Inleiding.

In dit boek komt een ruime variëteit aan opvattingen over geluk en wijsheid aan bod. Kessels plaatst regelmatig de ene denkwijze tegenover de andere, meestal een tegenovergestelde. Hij stelt daarbij vragen die de lezer uitnodigt zelf een mening te vormen. Daarmee wordt de lezer meegenomen in zijn denkproces. Door bij de basis te blijven en de opvattingen kort en duidelijk uit te leggen, weet hij zeer helder de verschillen in denken te verwoorden.

Gaandeweg stelt hij regelmatig vragen over de standpunten en/of dilemma's in de betreffende hoofdstukken. Hierdoor kan de lezer zelf ook meteen aan de slag met filosoferen. Het is een ideaal boek voor iedereen die nieuwsgierig is naar de filosofie in het algemeen en naar filosoferen over geluk en wijsheid in het bijzonder. Dit zonder dat het zware en onbegrijpelijke kost wordt. Ook creëert hij met de dilemma's, de tegengestelde opvattingen en de vragen, genoeg ruimte en gelegenheid voor de lezers voor een levendige discussie.

Ton de Kok - Wat is God? Filosofen en schrijvers op zoek

Fi15-14, Thoth Bussum, 2014, 304 p.

Ton de Kok is docent godsdienstfilosofie en was eerder militair, slavist en Tweede Kamerlid. In zijn boek gaat hij op zoek naar antwoorden op de vraag naar de oorsprong van het Godsidee. En hieraan gekoppeld luidt de centrale vraag: Waarom is er iets en niet niets? Dus de vraag naar de oorsprong van alles wat er is en dus ook van het leven. Met deze vraag als vertrekpunt onderzoekt De Kok het werk van zo'n dertig filosofen, die vanaf de Griekse oudheid tot enkele hedendaagse, en van negen beroemde schrijvers. In zijn zoektocht heeft de schrijver geen sluitende maar wel troostrijke antwoorden gevonden.

Frédéric Lenoir - Over geluk: een filosofische ontdekkingsreis

Fi16-12, Ten Have, tweede druk, 2014, 223 p.

In *Over geluk* neemt Lenoir de lezer mee op een filosofische ontdekkingsreis. Hieraan ten grondslag ligt het wijd verbreide misbruik van het woord *geluk*. Door er te pas en te onpas over te spreken, wordt de diepere notie ervan te grabbel gegooid. Hij geeft geen-kant-en-klare recepten voor geluk, maar zoekt antwoord op vragen als: Is geluk iets puur subjectiefs? Hangt het af van onze genen of van toeval? Kun je eraan werken of juist niet? En kunnen geluk en lijden samengaan? In Lenoirs reisgezelschap bevinden zich grote denkers uit Oost en West. Zoals de Boeddha, Epicurus, Tchouang-tse, Montaigne, Spinoza en Etty Hillesum.

Thomas Nagel – Wat betekent het allemaal, zeer korte inleiding in de filosofie. *Fi16-15, Bijleveld, 2014, 109 p.*

Dit boek is alom aangeprezen als een toegankelijke inleiding in de filosofie aan de hand van de belangrijkste thema's zoals: Hoe weten we iets, Vrije wil, Goed en Kwaad, De aard van de Dood en De zin van het leven. Voorwaar belangrijke thema's. Maar verwacht in dit boek en van de auteur geen antwoorden. De thema's kunnen dienen als een basis voor de discussie binnen de leesgroep om zo nader kennis te maken met de filosofie. Filosofie is immers het denken over ons zelf en over de wereld om ons heen. Dit veel geprezen boek is een goede

inleiding en een vertrekpunt om hierover met elkaar in discussie te gaan.

Martha Nussbaum - *Mogelijkheden scheppen*

Fi13-06, Ambo, 2012, 303 p.

Martha Nussbaum betoogt dat het heersende denken een ontwikkelingsbeleid heeft opgeleverd waarin nauwelijks enige aandacht wordt besteed aan enkele van de meest elementaire menselijke behoeften: waardigheid en zelfrespect. Zij ontwikkelde, samen met onder anderen Nobelprijswinnaar Amartya Sen, een alternatief model waarmee de stand van de menselijke ontwikkeling kan worden bepaald, uitgaande van de simpele vraag: wat kan elk mens doen en zijn? Welke reële mogelijkheden staan voor hem of haar open?

Martha Nussbaum - *De nieuwe religieuze intolerantie*

Een uitweg uit de politiek van angst

Fi13-09, Ambo-Anthos, 2014, 320 p.

In dit boek analyseert Martha Nussbaum een groot aantal voorbeelden van intolerantie ten opzichte van religieuze minderheden en dan met name ten opzichte van moslims. Ze laat zien dat in al deze gevallen angst voor het andere en onbekende een belangrijke drijfveer is. Terechte verontrusting leidt zo tot overdreven en groteske angsten die leiden tot wetten die diegenen die 'anders' zijn discrimineren. Geïnspireerd door de filosofie, geschiedenis en literatuur formuleert zij een uitweg uit de greep van de angst. Respect voor andermans gewetensvrijheid is daarbij van cruciaal belang, en de bereidheid anderen te gunnen wat we voor onszelf verlangen.

Wilma de Rek - *Stand-up filosoof, de antwoorden van René Gude*

Fi14-11, De Vrije Uitgevers, 2013, 156 p.

Wim Brands - *Sterven is doodeenvoudig, iedereen kan het*

Fi14-11, De Vrije Uitgevers, 2014, 57 p.

Op vrijdag 13 maart 2015 overleed René Gude, voormalig Denker des Vaderlands. Hij was al langere tijd ziek, wist dat hij niet lang meer had

te leven en sprak daar openlijk over, op TV (o.a. bij DWDD en bij HUMAN), in zijn columns (hij was lid van het Filosofisch Elftal van Trouw) en in interviews. Van die interviews zijn twee verslagen in boekvorm verschenen: *De Stand-up filosoof* met Wilma de Rek uit 2013 en *Sterven is doodeenvoudig. Iedereen kan het*, met Wim Brands uit september 2014. Het eerste boek stelt de drie kernvragen van Gude centraal: Hoe houden we het met de dingen uit? Hoe houden we het met elkaar uit? Hoe houden we het met onszelf uit? Het gaat over liefde, ons wereldbeeld, de ander, optimisme en ook de naderende dood. Filosofie is voor Gude een manier van efficiënt tobben en dat biedt troost. Al gaat dat niet vanzelf en is het hard werken. De titel van het tweede boek: *Sterven is doodeenvoudig. Iedereen kan het*, spreekt voor zich.

Michael J. Sandel - *Pleidooi tegen volmaaktheid*

Een ethiek voor gentechnologie

Fi15-16, Ten Have, 2014, 2^e druk, 114 p.

Volgens Michael J. Sandel, hoogleraar politieke filosofie en ethiek aan de Harvard universiteit, is het inmiddels mogelijk onszelf "beter dan goed" te maken.

In de vrije westerse samenlevingen waar begrippen als vrijheid en zelfbeschikkingsrecht hoog in het vaandel staan, is men al gauw geneigd nieuwe mogelijkheden als bijv. klonen en het toepassen van genetische en biotechnologische verbeteringen een kans te geven. Toch meent Sandel dat, nu "de wetenschap zich sneller ontwikkelt dan ons morele begrip", het zaak is moeilijke morele vragen over genetische manipulatie niet uit de weg te gaan. In dit boek doet hij dit dan ook niet.

Dirk de Schutter en Remi Peeters - *Hannah Arendt, politiek denker*

Fi16-18, Klement-Pelckmans, 2015, 203 p.

De Schutter en Peeters hebben een toegankelijke inleiding geschreven voor iedereen met interesse in het denken van Hannah Arendt.

Ze doen dit aan de hand van de meest centrale begrippen uit Arendt's werk in een heldere stijl, zonder concessies te doen aan de diepgang van haar denken. Deze opzet is erg geslaagd omdat kennis van het Arendtiaanse vocabulaire en inzicht in de samenhang tussen

begrippen zoals *Nataliteit, Handelen en Wereld*, de beste manier is om grip te krijgen op haar vaak doorwrochte werk. Het is een boek dat op zichzelf te lezen is, maar het kan ook gebruikt worden ter ondersteuning bij het lezen van Arendts werk. Aan te raden voor lezers met belangstelling voor politieke filosofie.

Roger Scruton - *Waarom cultuur belangrijk is*

Fi13-08, Nieuw Amsterdam, 2008, 136 p.

De conservatieve Britse filosoof Roger Scruton plaatst in dit boek cultuur op gedegen wijze in de filosofische traditie. Hij verdedigt de westerse cultuur tegen haar interne critici en externe vijanden.

Voor Scruton is cultuur altijd 'Hoge Cultuur'.

Het thema dwingt ons om na te denken over het belang van cultuur in onze maatschappij. Mogelijk zijn Scrutons traditionele en conservatieve standpunten rond een aantal actuele en politieke kwesties een 'slijpsteen voor andere opvattingen over cultuur'.

Zeer leesbaar boek, helder en geestig geschreven.

C.C.W. Taylor - *Socrates*

Fi16-19, Lemniscaat, 2003, 132 p.

"Socrates neemt in de geschiedenis van de filosofie een unieke plaats in. Enerzijds is hij één van de invloedrijkste filosofen, en anderzijds één van de ongrijpbaarste en minst bekende filosofen."

Met deze openingszin neemt C.C.W. Taylor u mee in een zoektocht naar de relatie tussen de historische Socrates en het platonische personage. Doordat Socrates zelf nooit een filosofische letter op papier heeft gezet kennen we hem enkel door de uitdagende en inspirerende figuur die wordt neergezet in teksten van tijdgenoten, zoals die van zijn leerling Plato. Dit boek is een uitstekende introductie in het leven van Socrates. Taylor exploreert, met behulp van teksten van verschillende tijdgenoten, het pad dat Socrates bewandeld heeft op een toegankelijke manier.

Paul van Tongeren - *Nietzsche*

Fi17-12, Uitgever AUP, 2016, 160 p. Thema: (Over) Oude en Nieuwe klassieken. Levenskunst. Kunst en cultuur.

Nietzsche is één van de invloedrijkste denkers in de recente Europese geschiedenis en één van de radicaalste critici van de Europese cultuur. Nietzsches leven en denken zijn sterk met elkaar verweven: hij onderzoekt als 'arts van de cultuur' niet alleen de 'zieke' Europese cultuur, maar hij zoekt die ziekte van zijn tijd primair in zichzelf en probeert zich daarvan te bevrijden. Paul van Tongeren slaagt erin op zeer toegankelijke wijze het denken van deze belangrijke filosoof aan de hand van Nietzsches biografie te verkennen. Na lezing van dit boek hebt u een goed inzicht in de hoofdlijnen van zijn leven en denken. Daarmee vormt dit boek ook een goede basis om Nietzsche zelf te lezen en Van Tongeren geeft daarvoor enkele suggesties.

Han de Wit en Jeroen Hopster - *Boeddhisme voor denkers*

Fi16-21, Utrecht: Ten Have, 2014, 96 p. (OF)

In dit boek worden de denkwerelden van de filosoof en van de boeddhist met elkaar in contact gebracht. De inzet van deze ontmoeting is om te laten zien hoe het boeddhistische gedachtengoed de westerse geest kan verrijken. Hiertoe ging de niet-boeddhistische filosoof Jeroen Hopster het gesprek aan met psycholoog en boeddhistisch leraar Han de Wit.

Een belangrijke bron van kennis is voor de boeddhist te vinden in de innerlijke ervaring, terwijl die voor de westerse denker een ondergeschikte rol speelt. In het boek worden enkele centrale boeddhistische inzichten over kennis, psychologie en ethiek verkend en wordt besproken in hoeverre zij toepasbaar zijn als bron van levenskunst in onze eigen samenleving.

Het boekje is een gemakkelijk leesbare inleiding tot het boeddhistische denken voor de filosofisch geïnteresseerde lezer en maakt een begin met de discussie over de vraag wat het boeddhisme de westerse filosofie te bieden heeft.

Irvin Yalom - *Het raadsel Spinoza*

Fi15-20, Balans, 2012, 432 p.

Irvin Yalom, schrijver en psychiater, verwerkt in zijn roman *Het Raadsel Spinoza* in een mengeling van feit en fictie op intrigerende manier het werk van Spinoza. Yalom heeft zijn hele leven geworsteld met allerlei interessante vragen. Wie was Spinoza, deze moedige zeventiende-eeuwse figuur, deze geniale filosoof die met zijn geschriften de wereld veranderde, maar op zijn 25ste in de ban werd gedaan door de hele joodse gemeenschap van Amsterdam, inclusief zijn eigen familie? En: wat was twee eeuwen later precies de fascinatie van de nazi's met Spinoza? Waarom roofden ze zijn bibliotheek leeg, maar verbrandden ze zijn boeken niet? De antwoorden op al deze vragen komen op een fascinerende manier samen in deze roman. Niet alleen het filosofische gedachtegoed van Spinoza, die in zijn werk grip probeerde te krijgen op de (on)verenigbaarheid van ratio en religie, maar ook Spinoza zelf, als mens van vlees en bloed, komt in deze roman tot leven.

TWEE UILTJES

Hans Achterhuis & M. van Buuren - *Erfenis zonder testament. Filosofische overwegingen bij de 10 geboden*

Fi17-01, Lemniscaat, 2015, 253 p. Thema: Ethiek. Religie en/of levensbeschouwing.

De tien geboden vormen een erfenis die ons zonder bijbehorend 'testament' is nagelaten. Vorige generaties meenden nog in grote lijnen te weten hoe deze geboden uitgelegd moesten worden. Die zekerheid is er vandaag de dag niet meer. Hans Achterhuis en Maarten van Buuren vinden het de moeite waard deze erfenis vanuit haar historische context aan de hand van verschillende filosofen te onderzoeken. Zij lichten in afzonderlijke hoofdstukken elk de oorspronkelijke betekenis van een aantal geboden door en stellen die tegenover een nieuwe interpretatie. De lezer kan zelf oordelen of Achterhuis en Van Buuren erin zijn geslaagd om de tien geboden een nieuwe inhoud te geven. Het boek kan in twee keer besproken; het levert een schat aan filosofische beschouwingen op.

Hans Achterhuis - *Koning van Utopia. Nieuw licht op het utopisch denken*

Fi17-02, Lemniscaat, 2016, 185 p. Thema: Politiek en samenleving.

In zijn vorige werk geeft Achterhuis blijk van zijn wantrouwen ten opzichte van utopieën. Inmiddels heeft hij de tekst van *Utopia* van Thomas More herlezen en met nieuwe ogen bekeken. Hij ziet het boek niet langer als een blauwdruk voor de vorming van een ideale staat, maar als een ironisch boek vol maatschappijkritiek dat echter wel de nodige aanwijzingen bevat voor het verbeteren van maatschappelijke wantoestanden. Iets wat ook nu nog nuttig kan zijn, maar dan wel op een veel kleinere, meer lokale, schaal.

Op een persoonlijke manier voert Achterberg U door de geschiedenis van de utopie. Te beginnen met Thomas More en Erasmus, die het woord gemunt hebben, via allerlei pogingen tot het stichten van utopische samenlevingen, die veelal in dystopieën ontaardden, naar zijn ideeën over de "utopische meent" waar een koning overbodig is.

Zygmunt Bauman - *Vloeibare tijden*

Fi14-01, Zoetermeer, Pelckmans Klement, 2012, 152 p.

Bauman (1925-2017) is een van 's werelds invloedrijkste sociale denkers. In dit boek, dat de ondertitel 'leven in een eeuw van onzekerheid' meekreeg, gaat hij op zoek naar de bronnen van de onzekerheid die tegenwoordig ons leven bepaalt.

Hij ziet het moderne leven als 'vloeibaar', d.w.z. dat zowel instellingen als individuele levens voortdurend aan veranderingen onderhevig zijn en geen starre patronen meer kennen, geen absolute zekerheden. Vooral na 9/11 ziet Bauman veel van deze onzekerheden als 'vloeibare angst', een angst dus die ook snel weer andere vormen kan aannemen. Om zich tegen die angst te wapenen, sluiten de machtigen van deze wereld hele groepen mensen uit die zij als bedreigend ervaren. Hij is een origineel denker die zijn gedachten op een toegankelijke manier verwoordt. Zijn ideeën vormen een goede basis voor discussies.

Isaiah Berlin - Twee opvattingen over Vrijheid

Fi14-02, Amsterdam, Boom, 2010, 116 p.

De Brits-Russisch-Joodse filosoof Berlin bespreekt in dit boek twee concepten van vrijheid die centraal staan in het denken over vrijheid. Berlin maakt een duidelijke scheiding tussen zogeheten negatieve en positieve vrijheid. Hij spreekt van negatieve vrijheid wanneer je vrij bent van inmenging door externe factoren, terwijl het bij positieve vrijheid gaat om het vermogen om daadwerkelijk iets te kunnen doen. Vanwege de dreigingen die volgens Berlin schuilen achter positieve vrijheid, kiest hij uiteindelijk voor negatieve vrijheid. Zijn betoog is inmiddels al ruim een halve eeuw oud, maar nog steeds niet weg te denken uit het debat over vrijheid. Berlin weet zijn sterk analytische blik te verpakken in een prettige schrijfstijl en heldere structuur. Het boek is interessant voor de wat gevorderde filosofielezer, of de academisch geschoolde lezer.

Trudy Dehue - Betere Mensen, over gezondheid als keuze en koopwaar. *Fi16-04, Augustus, 2014, 354 p.*

Depressie, ADHD, en autisme nemen epidemische vormen aan. Is het de farmaceutische industrie die de wetenschap voor haar karretje spant en die de stoornissen medicaliseert? Is het de verzorgingsstaat die de mens gemakzuchtig maakt en snel naar een pil doet grijpen? Of is het de prestatie maatschappij die slechts presterende mensen toelaat; die om betere mensen vraagt? Dehue schrijft fascinerend over de vele aspecten die een rol spelen. Ze bekijkt de ontwikkeling leidend tot meer psychisch 'zieken' vanuit de wetenschappelijk hoek, de filosofische hoek en vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen, vooral het neoliberalisme.

Het betoog is grondig filosofisch en wetenschappelijk onderbouwd en tegelijk rijk aan heldere, vaak fascinerende, praktijkvoorbeelden. Het boek vraagt twee bijeenkomsten van leesgroepen om het te bespreken in al zijn aspecten

Erno Eskens - Beestachtige Geschiedenis van de filosofie

Fi16-05, De Vrije Uitgevers, 2015, 478 p.

Eskens beschrijft in dit boek de 'beestachtige geschiedenis van de filosofie'. Hij laat zien hoe filosofen in de loop van de geschiedenis hebben gedacht over dieren, en over de menselijke uniciteit. Wat maakt ons uniek?

Wat maakt ons tot mens en hen tot dier? Aan de hand van talloze afbeeldingen en manuscripten vertelt hij hoe 26 eeuwen filosofie ons zelfbeeld hebben gevormd. Eskens neemt samen met ons plaats in Plato's zielenwagen, waarmee we door de geschiedenis rijden. De paarden die de wagen voorttrekken representeren het dierlijke dat nog in ons schuilt, terwijl de menner ons intellect en hogere bewustzijn voorstelt. Dit boek helpt ons beter te begrijpen wie de mens is, terwijl we ondertussen genieten van de geschiedenis die ons gevormd heeft.

Paul Frissen - De fatale staat. Over de politiek noodzakelijke verzoening met tragiek.

Fi14-05, Amsterdam Van Genneep, 2013, 278 p.

Het is een verademing om Frissen te lezen 'over de politiek noodzakelijke verzoening met de tragiek'. De politiek kan nu eenmaal niet alle pech, leed en risico uitbannen. Al beloven populistische partijen en het modernistische maakbaarheids geloof ons de totale verlossing van alle onheil.

Juist omdat wij vrij zijn is het kwaad verknoopt met ons bestaan. Het even niets doen is politiek te prefereren boven interventie. Frissen verdedigt de schoonheid van het compromis. Politiek is een esthetisch domein, een vorm van theater waarin spelers hun eigen en elkaars onmacht erkennen.

Paul Frissen - Het geheim van de laatste staat. Kritiek van de transparantie

Fi17-04, Uitgeverij Boom, 272 p. € 22,50.

Thema: Politiek en samenleving.

Dwars tegen de tijdgeest in houdt Paul Frissen een pleidooi voor het recht op duisternis. De samenleving schreeuwt om transparantie. In het

beeld van Frissen heeft zowel de overheid als de burger recht op duisternis; recht om geheimen te koesteren. Alleen in een liberale, democratische samenleving is dat recht op geheim en duisternis gewaarborgd. Totale transparantie leidt tot een autoritaire samenleving. Niet voor niets citeert Frissen ruim uit o.a. *1984* van *George Orwell* en *De Cirkel* van *Dave Eggers*.

Maar binnen een liberale, democratische samenleving is de paradox van duisternis vs transparantie duidelijk zichtbaar. De burger wil camera's vanwege de gedachte, dat dat zijn persoonlijke veiligheid vergroot, maar die zelfde burger zou het liefst de camera uitzetten, als hem dat beter uitkomt..... De verhouding tussen overheid en burger vraagt om een breekbare balans tussen geheimhouding en transparantie om een gevoel van veiligheid bij die burger te scheppen.

Hans-Georg Gadamer - *Het schone* 🧠🧠

Fi16-06, Uitgeverij Boom 2010, 96 p.

In zijn korte tekst *Het schone* onderzoekt de Duitse filosoof Hans-Georg Gadamer op antropologische wijze hoe het schone zich in de kunsten manifesteert. Hij richt zich in het bijzonder op de tegenstelling tussen klassieke, vaak als schoon bestempelde kunst, en de hedendaagse antiekunst, die juist niet schoon wil zijn. Hij probeert deze tegenstelling op te heffen door aan de hand van de begrippen spel, symbool en feest te laten zien dat beide hetzelfde uitgangspunt hebben: de realisatie van de gelijktijdigheid van heden en verleden. Het boek richt zich zeer duidelijk op de kunst, maar raakt ook grotere thema's omdat Gadamer via de kunst een waarheidsbegrip probeert te vangen dat buiten de wetenschappelijke methode ligt. Om tot dit waarheidsbegrip te komen onderwerpt hij de hele traditie van de esthetica aan een kritisch onderzoek.

Het schone is prima te volgen voor iedereen die interesse heeft in filosofie, maar wel met een sterke focus op kunst en wat kunst vermag.

De Bhagavad Gita (Vedanta Indiase filosofie) 🧠🧠

Fi16-07, Vertaler: C. Keus, 2012, Uitgever Ankhhermes, 128 p. (OF)

De Gita is het overweldigende epos dat de wijsheid van de oude zieners van India verpakt in een meeslepend verhaal van 700 verzen. De strijder Arjuna op zijn strijdswagen is geneigd zijn wapens neer te leggen als hij het slagveld overziet. De slag gaat beginnen en hij beseft

dat de strijd onvermijdelijk tot bloed vergieten zal leiden, ook van zijn familieleden aan beide zijden. Zijn wagenmenner is de God Krishna met wie Arjuna in dialoog gaat. In deze tweespraak ontvouwt zich een compleet ethisch-religieus-filosofisch denksysteem. Metaforisch staat dit epos voor de bewustwording van de denkende mens Arjuna die een tweespraak voert met zijn goddelijke zelf Krishna.

De Gita is de belangrijkste religieuze tekst voor de hindoes en wereldberoemd. Het is wenselijk om enige voorkennis te hebben van het Indiase denken. Het boek vraagt twee bijeenkomsten.

Pierre Hadot - *Filosofie als manier van leven* 🧠🧠

Fi15-07, Ambo Anthos, 2012, 327 p.

Voordat filosofie verwerd tot academische discipline of dienstmaagd van de theologie of de wetenschap bestond ze in de eerste plaats als levenskunst. In de filosofische scholen van de oudheid stond niet zozeer het theoretische kennen centraal, als wel het streven naar wijsheid en het vormgeven van een filosofisch leven.

Historicus en filosoof Pierre Hadot (1922-2010) pleit voor een terugkeer naar deze oorspronkelijke opvatting van filosofie. Volgens Hadot zorgt de hedendaagse reductie van filosofie tot theoretische beschouwing en kenleer ervoor dat de kern van de antieke filosofie over het hoofd wordt gezien en dat daarmee ook haar hedendaagse relevantie niet wordt opgemerkt.

Dit boek biedt naast een toegankelijke introductie in het antieke denken een invloedrijke visie op filosofie als levenskunst.

Sam Harris - *Het huidige moment. Spiritualiteit zonder religie* 🧠🧠

Fi15-08, Nieuwezijds bv, 2014, 237 p.

Sam Harris (1967) is neurowetenschapper, filosoof en atheïstisch scepticus. In dit boek beschrijft en bestudeert hij de vele verschijningsvormen van spiritualiteit. Hierbij is hij wars van dogma's. Hij bekritiseert dan ook de religieuze toe-eigening van spiritualiteit en zoekt naar een vorm van spiritualiteit buiten de context van religies. Spiritualiteit begint voor hem met verwondering over het alledaagse dat ons kan brengen tot inzichten en ervaringen die verre van alledaags

zijn. Het gaat dan om ieders eigen ervaring welke altijd in het huidige moment, de enige bron van ware kennis, wordt opgedaan. Er dient niets op gezag van autoriteiten of goeroes te worden aangenomen. Alleen dan is authentieke en persoonlijke spiritualiteit mogelijk.

Joke J. Hermsen - Kairos. Een nieuwe bevlogenheid 🧠🧠

Fi15-09, Arbeiderspers, 2014, 272 p.

Kairos was in de Griekse mythologie de jongste en meest rebelse kleinzoon van Chronos. Kairos was het die voor verandering, inzicht en ommekeer wist te zorgen. Terwijl opa Chronos wordt afgebeeld als een oude man met een lange baard en een zandloper in zijn hand, wordt kleinzoon Kairos afgebeeld als jonge, sterke en gespierde god. Chronos is de praktische tijd waarmee we de wereld inrichten, afspraken maken en agenda's bijhouden maar die geen recht doet aan onze subjectieve ervaring van tijd. Het is de kunst van Kairos om bij tijd en wijle daarvan weg te komen door de aandacht zo scherp te focussen dat er een opening of interval op de Chronos-tijd ontstaat waarbinnen een andere ervaring van tijd mogelijk wordt.

In *Kairos* houdt filosoof Joke J. Hermsen een hartstochtelijk pleidooi voor een andere meer bevlogen tijd.

De fraai geschreven en toegankelijke essays in het boek over filosofie, kunst, literatuur en onderwijs ontvouwen nieuwe manieren van hoopvol denken, die kunnen inspireren wezenlijke veranderingen op gang te brengen.

Marli Huijer - Discipline. Overleven in overvloed 🧠🧠

Fi15-11, Boom, 2013, 276 p.

Wat kan een mens zich beter wensen dan vrijheid in overvloed? Zo begint dit uitdagende boek van hoogleraar filosofie Marli Huijer. We leven in een wereld van ongekende mogelijkheden. Toch heeft de voor velen bestaande overvloed ook een keerzijde: hij leidt tot meer stress, overgewicht en besluiteloosheid. We zouden grenzen moeten stellen aan de overdaad door discipline te betrachten. Tegelijkertijd erfden we van de jaren zestig een grondig wantrouwen tegen iedere vorm van discipline, die ten koste zou gaan van onze vrijheid. Huijer laat zien dat

we discipline niet alleen moeten opvatten als gehoorzaamheid, maar ook als instrument om te bereiken wat we waardevol vinden.

Karl Jaspers - Socrates, Boeddha, Confucius, Jezus. De maatgevende mensen. 🧠🧠

*Vertaald en ingeleid door prof. dr. J. Sperna Weiland
Fi13-10, Bijleveld, 2015, 4^e druk, 185 p.*

Jaspers beschouwt Socrates, Boeddha, Confucius en Jezus als vier historische figuren die aan de basis staan van ons moderne wereldbeeld. Hij ziet hen niet zozeer als bouwers van godsdienstige of wijsgerige systemen, maar schetst hen als onze naasten, die door hun levenshouding en levenswandel maatgevend werden. Elk van hen zag op zijn eigen wijze de eeuwige levensvragen onder ogen: de vragen van goed en kwaad, van liefde en dood en van onze verhouding met anderen en met onszelf.

Wat de vier volgens Jaspers bindt is hun oorspronkelijkheid, hun afkeer van vergoddelijking, hun zoeken in plaats van vinden, hun vragen in plaats van antwoorden en hun oprechte menselijkheid. Hun antwoorden op de grote levensvragen blijven inspireren.

Karl Jaspers - Inleiding in de filosofie 🧠🧠

Fi15-12, Nijmegen, Vantilt, 2013, 127 p.

Wat is filosofie? Wat betekent het om te filosoferen? Die vragen beantwoordt de Duitse filosoof Karl Jaspers (een van de leermeesters van Hannah Arendt) op een originele, maar nooit belerende manier. Hij vermijdt elke dogmatiserende toon, want zijn credo luidt: 'Filosofie betekent: op weg zijn. Haar vragen zijn belangrijker dan haar antwoorden en elk antwoord geeft aanleiding tot een nieuwe vraag.' Hoewel de titel de indruk geeft dat het een algemene introductie in de filosofie betreft, is het boek vooral een opstapje naar de filosofie van Jaspers. Hij laat zien hoe het existentialisme verbonden is met wetenschap, religie en mens-zijn. Stuk voor stuk belangrijke thema's in de filosofie. Juist hierin is het dan, via een omweg, toch een stoomcursus filosofie. Een filosofie die altijd gebaseerd is op intermenselijk handelen. 'Wat filosofie is, moet je uitproberen', stelt Jaspers. Door zelf te filosoferen, krijgen je pas echt oog voor de filosofie.

Tjeerd van der Laar en Sander Voerman - Vrije wil. Discussies over verantwoordelijkheid, zelfverwerkelijking en bewustzijn 🧠🧠
Fi17-08, Uitgeverij Lemniscaat, 2011, 216 p. Thema: Religie en/of levensbeschouwing.

Hebben wij een vrije wil? Op het eerste gezicht lijkt het een duidelijke vraag die kort en krachtig beantwoord kan worden (ja, want... of nee, want...), maar in de praktijk blijkt het een bron van verwarrende discussies en wisselende intuïties. De schrijvers (van de Laar en Voerman) wijten dit aan de verschillende definities en omschrijvingen die voor de term *vrije wil* bestaan, blijkbaar bedoelen we niet allemaal hetzelfde wanneer we het over dit onderwerp hebben. In het boek spelen drie verschillende begrippen van vrije wil de hoofdrol (verantwoordelijkheid, zelfverwerkelijking en bewuste aansturing), daarnaast worden primaire teksten van filosofen zoals Immanuel Kant, Daniel Dennett en John Stuart Mill besproken (waarvan de besproken fragmenten achterin het boek zijn opgenomen).

Het boek *Vrije wil, discussies over vrije wil, zelfverwerkelijking en bewustzijn* vormde tussen 2012 en 2015 de eindexamenbundel voor de Vwo filosofie-examens. Dit is waarom het boek een zeer brede (maar ook diepe) inleiding over de vrije wil vormt. Maar het boek is niet alleen interessant voor Vwo-leerlingen, de opbouw en duidelijkheid van het boek maakt het ook goed leesbaar voor een publiek dat geïnteresseerd is in filosofie en mee wil doen in de (maatschappelijke) discussie over het onderwerp.

Karel van der Leeuw - Mencius: Inleiding, vertaling en commentaar door Karel van der Leeuw 🧠🧠
Fi16-11, Budel: Damon, 2008, 254 p. (OF)

De *Mencius*, die gesprekken van Meester Meng (300 v. Chr.) met vorsten en volgelingen bevat, is een beroemde klassieke tekst van het confucianisme die een sleutelrol speelde in de verdere ontwikkeling van het Chinese denken. De Mencius behoort nog steeds tot de canon van de Chinese filosofie. Waar Confucius de grondlegger van het humanistische denken in China was, was Mencius degene die de confucianistische filosofie als samenhang denksysteem heeft ontwikkeld. Hij benadrukte vooral de aangeboren goedheid van de

mens. Hij reisde met een gevolg van leerlingen in de roerige periode van de Strijdende Staten door China om de vorsten raad te geven. Zijn verhalen en de door hem gebruikte metaforen speelden een belangrijke rol in het debat tussen de vele Chinese filosofische scholen in zijn eigen tijd en in de eeuwen die daarop volgden.

Patricia de Martelaere - Taoïsme: de weg om niet te volgen 🧠🧠
Fi14-06, Amsterdam, Ambo, 2006, 175 p. (OF)

Taoïsme, een van de hoofdstromingen van de Chinese filosofie, staat opnieuw in de belangstelling. Bekend van wonderlijke teksten en paradoxen, zoals "de weg om niet te volgen" en "alles wordt gedaan door niets te doen". Patricia de Martelaere neemt ons bij de hand door de teksten toegeschreven aan Lao Zi en Zhuang Zi. Ze plaatst deze in de context van de tijd waarin ze ontstonden en in de Chinese cultuur. Systematisch laat ze de filosofische gedachten zien achter de wezenlijke vragen die deze klassieke Chinese denkers stellen. Haar eigen ervaringen met Chinese taichi en meditatie leiden haar tot het centraal stellen van het lichaam, en het leggen van verbanden met de basis ideeën uit de Chinese geneeskunde.

Het boek geeft een inleiding in het taoïstische gedachtegoed voor ieder die enige ervaring heeft met filosofie. Het kan in 1 à 2 bijeenkomsten besproken worden.

Maurice Merleau-Ponty - De wereld waarnemen 🧠🧠
Fi16-13, Boom, 2011, 88 p.

Merleau-Ponty – studiegenoot van Sartre en student van Husserl – zet de fenomenologische traditie voort die ons de wereld wil laten herontdekken, zoals wij die in de waarneming ervaren. Deze wereld, die ons ogenschijnlijk zo vertrouwd is, verdween uit het zicht door de dominante invloed van het wetenschappelijke kennen op ons denken en onze cultuur. In zeven radiolezingen uit 1948 geeft de Franse filosoof op heldere wijze de hoofdlijnen van zijn denken weer. Na een inleiding wordt eerst de waarneming onder de loep genomen, voordat Merleau-Ponty zich richt op de moderne kunsten, de dichtkunst en de literatuur. Maar ook in de moderne wetenschap en psychologie kunnen we de 'verloren wereld' van de waarneming

terugvinden. Merleau-Ponty beoordeelt deze ommekeer in de kunst en het denken positief en laat zien dat het waarnemen, dat principieel altijd onafgerond blijft, berust op de relatie van de mens in zijn lichamelijke met de wereld.

Jan de Meyer - Wunengzi (Nietskunner). Het taoïsme en de bevrijding van de geest

Fi16-14, Atlas Contact, 3e druk, 2014, 160 p. (OF)

Wunengzi is een originele taoïstische tekst uit de late Tang periode in China. Het is een unieke verhalenbundel die verder bouwt op de filosofische discussies uit de Laozi en de Zhuangzi. In het openingsverhaal over 'de val van het naakte insect' beschrijft Wunengzi hoe de mens zijn onschuld verloor en steeds meer los kwam te staan van de natuur waaruit hij voortkwam en vervolgens ging ingrijpen in die natuur.

Verhalen, beelden en metaforen zijn de gereedschappen waarmee Wunengzi zijn filosofische inzichten verwoordt. Sleutels daarbij zijn termen als niet-doen, niet-kunnen en vrij zijn van intenties. De late Tang periode is een periode van strijd en onderdrukking waarin het rijk uiteen valt na een lange stabiele bloeiperiode voor handel (zijderoute), cultuur en ook voor boeddhisme en taoïsme. Het geschrift werd geschreven tijdens een zwerftocht van Wunengzi in de lente van 887 toen de keizer op de vlucht was. Het boekje is voorzien van een uitstekende inleiding en toelichtingen op de teksten van vertaler Jan de Meyer.

Jos de Mul - Kunstmatig van nature

Fi14-07, Rotterdam, Uitgeverij Lemniscaat, 2014, 192 p.

Plato had het al niet begrepen op nieuwe technieken, zoals in zijn tijd het schrift: de mens zou er zijn vermogen om te onthouden maar mee verkwanselen. In onze tijd zijn er mensen die hun wenkbrauwen fronsen bij de ontwikkeling van zorgrobots, of deep brain stimulation. In zijn essay van de maand van de filosofie 2014, *Kunstmatig van Nature* bespreekt Jos de Mul deze ontwikkelingen en stelt de vraag waar de grens ligt tussen mens en techniek. Zijn wij 'de eeuwige toekomstige' van Nietzsche, 'de eerste soort op aarde die zijn eigen

evolutionaire opvolger gaat scheppen?' Het boek vereist geen speciale voorkennis; wel moet de lezer hier en daar jargon voor lief nemen.

Susan Neiman - Waarom zou je volwassen worden?

Fi15-15, Ambo/Anthos uitgevers, Amsterdam, 2015, 218 p.

"De jeugd is de mooiste tijd van je leven". Wie dat gelooft, gaat er dus vanuit dat het daarna alleen maar beroerder wordt.

De Amerikaanse filosofe Susan Neiman heeft een andere mening. Zij ziet juist de volwassenheid als een ideaal, ook al is het misschien een ideaal dat we nooit helemaal bereiken. Zij denkt dat in onze tijd te veel mensen in hun adolescentie blijven steken. Haar opvattingen maakt ze duidelijk met een historische schets over filosofie en opvoeding, met een beschrijving van de jaren dat een mens nog onvolwassen is en van het proces van volwassen worden. In het laatste hoofdstuk beantwoordt zij de vraag die in de titel wordt gesteld.

Ethan Nichtern - Naar huis. Boeddhistische levenskunst

Fi17-09, Uitgeverij Ten Have, 300 p. Thema: Oosterse filosofie.

Nichtern geeft zijn boek over boeddhistische levenskunst de titel 'Naar huis'. Maar waar is je thuis? Het adres waar je woont? Je lichaam? Je geest? Het boek is dan ook te zien als een soort routemap voor het gaan van de reis die mensen maken om te ontdekken waar zij thuishoren. De reis voert de lezer door vier gebieden: het gewaar zijn van het zelf, het intermenselijke gebied van de relaties, het huis van de geest en de grote wereld, waarbij het gaat om de gemeenschap en samenleving waartoe wij allen horen.

Ethan Nichtern is meditatieleraar in Brooklyn, New York. Zijn boek is een praktische gids voor mensen die willen weten wat de boeddhistische levenskunst kan betekenen in een moderne samenleving. Het is tegelijkertijd ook een inleiding in het boeddhistisch denken, met als vertrekpunt de Shambhala traditie, waartoe hij zelf behoort.

Rüdiger Safranski - *Tijd. Hoe tijd en mens elkaar beïnvloeden*

Fi17-10, Atlas Contact, 218 p. Thema: Politiek en Samenleving. Religie en/of levensbeschouwing.

Safranski ziet tijd niet als een eenheid die gemeten kan worden. In plaats daarvan onderzoekt hij wat het met ons doet en wat wij ermee doen. Dit fenomenologische onderzoek begint hij met het verschijnsel van de verveling: het moment van vervlakking waarop we de uitgestrektheid van de tijd ervaren. Deze eentonigheid, die zich uit in de globalisering, veroorzaakt bij de mens een 'jachtige rusteloosheid die zich nergens mee kan verbinden, niet eens met zichzelf'. Dit verlangen naar assimilatie stuurt de mens in de manier waarop hij met de tijd omgaat: hij is op zoek naar een (nieuw) begin. De tijd van beginners is enkel op het heden gericht, waarin versnelling en innovatie centraal staan. De wegwerpcultuur en abstracte kredieten zetten dit heden verder onder druk. Dat is waar Safranski voor waarschuwt: 'de versnelling is van dien aard dat dat we niet genoeg tijd hebben om aan de snelle veranderingen te wennen, de ziel kan het niet bijhouden'. Met behulp van diverse tijdbenaderingen uit het verleden laat Safranski zien dat het ook anders kan.

Rüdiger Safranski - *Het kwaad*

Fi17-11, Uitgever Olympus, 277 p. € 15,--. Thema: Religie en/of levensbeschouwing.

"Het kwaad is geen begrip, maar een naam voor het bedreigende dat het vrije bewustzijn kan tegenkomen en voor iets wat het zelf kan doen." Aldus begint de Duitse filosoof en ideeënhistoricus Rüdiger Safranski zijn boek *Het kwaad. Het drama van de vrijheid*. Hij baant zich in *Het kwaad* een fascinerende weg langs 'filosofische kronkelpaden' en door 'het struikgewas van de ervaring met het kwaad en het nadenken daarover' zonder daarbij een centrale probleemstelling te beantwoorden of één bepaalde opvatting over het kwaad te verdedigen. Het is aan de lezer zelf om zich gaandeweg een beeld te vormen over het hoe en het waarom van het kwaad in de wereld. Halteplaatsen die tot nadenken stemmen, zijn onder meer: de grote (Griekse) mythen, Bijbelse figuren en verhalen, wetenschappers, theologen, literatoren, filosofen en historische figuren. Safranski

beschrijft de aantrekkingskracht en de rol van het kwaad op de kunst, het denken, het bestaan van God en de existentie van de mens door de eeuwen heen.

Kristofer Schipper - *Lao Zi. Het boek van de Tao en de innerlijke kracht.*

Fi15-18, Uitgeverij Augustus, 2015, 240 p. (OF)

Het boek staat in China bekend als de *Laozi* en wordt ook wel de *Tao Te Ching* of *Daodejing* genoemd. Het is een oude taoïstische tekst van slechts 5000 woorden, maar wel van grote filosofische betekenis. De tekst kenmerkt zich door prachtige metaforen en poëtische taal en zal ook in de vertaling van sinoloog Kristofer Schipper vele lezers in deze tijd weten te raken.

De *Lao Zi* is geschreven in de 4^e eeuw BC en wordt toegeschreven aan de Chinese wijsgeer Lao Zi.

Schipper heeft een uitgebreide toelichting bij de tekst geschreven en een essay toegevoegd over het vroege Taoïsme en de betekenis daarvan voor onze samenleving. Dit laat mooi zien hoe filosofische scholen zoals Taoïsme en Confucianisme elkaar bestrijden, maar ook aanvullen. Orde en chaos, yin en yang, natuur en mens dansen met elkaar en vormen uiteindelijk een eenheid.

Wilhelm Schmid - *Filosofie van de levenskunst. Inleiding in het mooie leven*

Fi13-12, Ethiek, levenskunst, Ambo, 2011, 155 p.

Wilhelm Schmid geeft in dit boek gereedschappen om tot dat 'mooie leven' te geraken. Hij verwijst daarbij regelmatig naar het werk van de klassieke en hedendaagse filosofen en reageert inhoudelijk op hun werk door zijn eigen visie en filosofisch gedachtegoed te presenteren. De gereedschappen krijgen vorm in essays. Die zijn soms erg praktisch, soms meer theoretisch en zijn alle toekomstgericht. Immers, werken aan een 'mooi leven' is hard werken en gebeurt ook met 'vallen en opstaan'. Evaluatie en reflectie zijn wellicht zinvol en daarvoor biedt het boek voldoende aanknopingspunten.

Tot op zekere hoogte is 'Filosofie van de levenskunst' een werkboek.

Hans Schnitzler - *Het Digitale proletariaat* 🧠🧠

Fi16-17, De Bezige Bij, 2015, 215 p.

Schnitzler verzet zich niet tegen de moderne informatie- en communicatietechnieken, maar wel tegen de wijze waarop de macht over bezit, gebruik en toepassing ervan is verdeeld. Hij vergelijkt de machtigen op dit gebied, zoals Apple, Microsoft, Google en Facebook, met de machtige industriebaronnen uit de vorige eeuwen tegen wie o.a. Marx zich verzette. Industriebaronnen maakten zich toen meester van de menselijke spierkracht, de huidige internetbaronnen maken zich volgens Schnitzler meester van de menselijke geest door in te breken in de persoonlijke levenssfeer van mensen, die hieraan vaak maar al te graag meewerken. Hierbij gaat het dan niet alleen om het verlies van privé-gegevens, maar vooral ook om het risico van het sluipende verlies van het menselijk zelfbeschikkingsrecht.

Voor mensen die geïnteresseerd zijn in de ethische, economische en psychologische consequenties van de moderne informatie- en communicatietechnologie geeft dit boekje heel wat stof tot nadenken.

Michel Serres - *De wereld onder de duim* 🧠🧠

Fi14-12, Uitgeverij Boom Filosofie, 2014, 113 p.

Serres (1930) geldt in Frankrijk als een van de grootste geleerden op het terrein van de filosofie en de letteren. In dit boekje schrijft hij met bewondering en optimisme over de internetgeneratie, voor wie afstanden nauwelijks meer tellen. Hij beschrijft enthousiast de internetrevolutie als de derde grote kennisrevolutie, na de ontwikkeling van het schrift en de uitvinding van de boekdrukkunst. Maar hij gaat de daarmee samenhangende politieke, morele en juridische problemen niet uit de weg. Wellicht ontstaat er een nieuwe sociaal-politieke ordening, aldus zijn betoog. Zijn ideeën lijken soms wel futuristisch, maar het is ook niet uitgesloten dat hij verder en meer ziet dan de meesten van ons. Een discussie waard.

Spinoza - *Brieven over het kwaad: De correspondentie tussen Spinoza en Van Blijenbergh*

Vertaling en inleiding door Miriam van Reijen 🧠🧠

Fi14-13, Amsterdam, Wereldbibliotheek, 2012, 160 p.

In 1664-1665 schreven Benedictus de Spinoza en Willem van Blijenbergh elkaar acht brieven over de vraag wie verantwoordelijk is voor het kwaad in de wereld. Spinoza's visie daarop blijkt drastisch te verschillen van die van de protestantse Van Blijenbergh. Dit hangt samen met het godsbeeld, de verhouding tussen goed en kwaad en in het bijzonder het vraagstuk van de vrije wil van de mens. Verder heeft dit ook verregaande gevolgen voor de opvattingen van beide heren over schuld, straf en deugd.

Miriam van Reijen heeft de brieven vertaald in modern Nederlands en voorzien van een inleiding die naast een goede samenvatting van de kernthema's ook een korte inleiding in het denken van Spinoza geeft, waarbij de aangeroerde thema's in de context van zijn tijd worden geplaatst. Tenslotte laat ze zien dat de Spinoza uit de brieven niet alleen een sleutelrol speelde in het zeventiende-eeuwse Westerse denken, maar ook in onze tijd nog steeds actueel en van betekenis is.

Paul van Tongeren - *Leven is een kunst* 🧠🧠

Fi14-14, Boekencentrum Uitgevers, 2012, 240 p.

Levenskunst is geen individuele weerbaarheids-training. *Leven is een Kunst* begint daarom met een gedegen filosofische onderbouwing van de Ethiek. Normen en waarden zijn niet 'slechts subjectief' maar hun betekenis is wel radicaal onzeker. De gemeenschap is nodig om haar te realiseren. Bij Paul van Tongeren is het leven om deze reden complexer dan bij andere 'levenskunstfilosofen' maar wellicht ook daarom voelt de lezer zich na afloop meer op zijn gemak. Het leven overkomt ons voor een groot deel en het is een kunst je tot je lotgevallen te verhouden.

Van Tongeren is overtuigend in zijn interpretatie van Nietzsche en Aristoteles als leermeesters in het ombuigen van onzekerheden tot mogelijkheden, en van mogelijkheden tot betekenissen.

Peter-Paul Verbeek - *De grens van de mens* 🧠🧠

Fi14-15, Rotterdam, Lemniscaat, 2011, 144 p.

Waar ligt de grens van de mens? Voortbouwend op de ideeën van Don Ihde en Bruno Latour laat techniekfilosoof Peter-Paul Verbeek zien dat de verwevenheid van mens en techniek onze ervaring, onze autonomie en ons zelfbeeld verandert. Vooral in de gezondheidszorg is de grens tussen mens en techniek veel minder scherp dan vaak gedacht wordt. Zo heeft de technologie van prenatale echografie bijvoorbeeld de relaties tussen ouders en kind en tussen ouders onderling veranderd en werpt zij nieuwe morele vraagstukken op. Geïnspireerd op de existentiële posities van Nietzsche en Foucault pleit Verbeek voor een nieuwe ethiek, een begeleidende - in plaats van een voorschrijvende - ethiek voor. De nieuwe ethiek begeleidt het gebruik van (nieuwe) technologie door het gesprek over 'de goede manier om te leven' te blijven voeren. Deze (zelf-)bevraging naar het goede leven geeft de mens weer zijn autonomie in handen. Verbeek presenteert zijn pleidooi in toegankelijke bewoordingen, doorspekt met voorbeelden.

Ad Verbrugge - *Staat van verwarring. Het offer van liefde*

Fi14-16, Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2013, 240 p. 🧠🧠

Het boek van Ad Verbrugge is een ambitieuze poging om een aantal belangrijke thema's van onze tijd in een filosofisch kader te plaatsen. Heeft de culturele revolutie van de jaren 60 geleid tot een individueel consumptisme, zoals hij beweert? En ontstaan daardoor verwarring rond sekse en gender? Verbrugge zoekt in een analyse van klassieke denkers over liefde en seksualiteit een filosofisch antwoord op internetporno en commercialisering van seks en onze problemen met binding in een seksuele liefdesrelatie.

DRIE UILTJES

Hans Achterhuis & Nico Koning - *De kunst van het vreedzaam vechten*

Fi15-01, Rotterdam, Lemniscaat, 2014, 67 p. 🧠🧠🧠

Onze samenleving bestaat uit vele conflicten, die zelden tot bloedvergieten leiden. Hoe komt het dat onze samenleving zo effectief is in het bewaren van de vrede? Hans Achterhuis en Nico Koning zoeken hier een antwoord op. Ze gaan hiervoor terug naar vroege bronnen van geweldbeteugeling, uiteenlopend van de klassieke oudheid tot de joods-christelijke traditie. Maar daarnaast kijken ze ook naar recente gebeurtenissen zoals het beleid van Barack Obama en de dood van Pim Fortuyn. Achterhuis en Koning beschrijven verschillende instituties (rechtspraak, democratie en opvoeding) die helpen om conflicten vreedzaam te laten verlopen. Zij verklaren hiermee hoe het mogelijk is om vrede te bewerkstelligen. Het boek is geschreven in een academische stijl en gaat grondig te werk. Het boek heeft daarom een laag tempo en geeft veel verdieping aan de lezer.

Hannah Arendt - *Denken, Het Leven van de Geest*

Fi13-07, Zoetermeer, Uitgeverij Klement, 2012 🧠🧠🧠

De Duits-Joodse filosofe Hannah Arendt heeft niet alleen baanbrekende werken geschreven over politieke theorie en het actieve leven, maar ook een klassieke studie over het denken. Levert denken iets op? Heeft het nut? Lost denken de problemen van de wereld op? Geeft het de kracht om te handelen? Is er een verband tussen gedachteloosheid en kwaad, tussen het verwaarlozen van de denkactiviteit en het plegen van misdrijven? Een antwoord op deze fascinerende vragen articuleert Hannah Arendt in *Denken*, het eerste deel van de trilogie *Het leven van de geest*, waaraan ze tot op de laatste dag van haar leven werkte. *Denken* put uit de hele geschiedenis van de filosofie: het is een ongemeen rijk boek waarmee Hannah Arendt toetreedt tot het pantheon van de grote filosofen.

Hanna Arendt - Willen. *Het leven van de geest* 🗣️🗣️🗣️

Fi15-02. Zoetermeer, Uitgeverij Klement 2014, 275 p.

Willen is het tweede boek in de trilogie *Het leven van de geest* (*Denken, Willen, Oordelen*) die Arendt aan het einde van haar leven schreef. Het onvoltooide laatste deel van de reeks, *Oordelen*, verschijnt in 2017. *Willen* is de neerslag van een onderzoek naar de geschiedenis van 'de wil' waar (ook door Arendt zelf) het laatste woord nog niet over gezegd is.

Haar behandeling van filosofen die over 'de wil' geschreven hebben is beslist niet uitpuittend. Het is eerder een deconstructie van het wilsbegrip dat niet onlosmakelijk verbonden blijkt met de filosofie. Zo speelt 'willen' voor Aristoteles geen rol, keuzes maken draait bij hem om 'kunnen'. Pas in het vervolg van de geschiedenis van de filosofie wordt 'de wil' echter tot een volwaardig filosofisch concept. *Willen* verschaft de lezer veel materiaal om ons huidige wilsbegrip en discussie over de vrije wil mee te duiden en te bekritisieren. Arendt bekommert zich in *Willen* uiteindelijk om de vrijheid die met 'het willen' gepaard dient te gaan.

Aristoteles - *Ethica Nicomachea* 🗣️🗣️🗣️

Fi15-03, Damon, 3^e druk, 2013, 416 p.

Alles heeft een doel in de natuur. Zoals een eikel het doel in zich heeft om een eikenboom te worden, zo heeft de mens de mogelijkheid om volledige menselijke wasdom te bereiken. En hiermede te komen tot zelfreflectie en het ontdekken van de samenhang in de natuur. De mens in een samenleving heeft van nature de aanleg om deugdelijke disposities te ontwikkelen. Deugden zoals grootsheid, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid en vriendschap dienen al doende te worden ontwikkeld.

Geluk is het doel van ieders leven; het actief handelen van de mens is hierop gericht. Filosofische wijsheid is het hoogst bereikbare geluk, leidend tot 'optimaal functioneren' waarin het denken van de mens zich ten volle realiseert. Dit is slechts voor enkelen bereikbaar. Voor de dagelijkse praktijk van eenieder is ook moreel optimaal functioneren in de samenleving van groot belang. Voor de 'gewone mens' is dit laatste het hoogst bereikbare.

Het boek bevat uitgebreide overwegingen en argumenten; het vraagt om aandachtig lezen. De leeswijzer poogt hierbij te helpen. Bespreking van *De Ethica* vereist vermoedelijk meerdere sessies.

Michel Foucault - *De moed tot waarheid* 🗣️🗣️🗣️

Fi14-04. Amsterdam, Boom 2011. 412 p.

In dit boek richt Foucault zich op wat hij zelfzorg (*souci de soi*) noemt en waarheidspreken van het individu binnen zijn eigen kring en binnen de samenleving. In 1983/84 gaf Foucault in twee collegereeksen een aanzet tot zijn nieuwe filosofie, waarvan *De moed tot waarheid* een weergave is van de tweede reeks uit 1984. Het boek bevat negen colleges, die in tweeën zijn opgedeeld. Het centrale onderwerp is waarheidspreken, Parrhêsia, een begrip uit de antieke Griekse filosofie. Foucault stelt dat waarheidspreken altijd een zeker risico moet inhouden, omdat de relatie met wie gesproken wordt erdoor op het spel kan komen te staan. Foucault grijpt in deze colleges nadrukkelijk terug op onder meer de door Plato beschreven Socratische dialogen. Socrates voert hij op als de ultieme waarheidsspreker.

De colleges zijn in een toegankelijke stijl weergegeven, ofschoon er veel verwijzingen zijn naar begrippen uit de, vooral antieke, filosofie. Om het geheel goed te kunnen bespreken zijn wellicht meerdere bijeenkomsten nodig.

Markus Gabriel - *Waarom de wereld niet bestaat* 🗣️🗣️🗣️

Fi17-05, Uitgeverij Boom, 2014, 200 p. Thema: Religie en/of levensbeschouwing

Waar komen wij vandaan? Waar bevinden wij ons? Waar dient het allemaal toe? De eenvoudige stelling 'De Wereld bestaat niet' wordt in dit boek verdedigd. Alles bestaat, behalve de wereld. Er zijn vele in zichzelf samenhangende werelden ('zinvelden') waar objecten in verschijnen maar er is geen groot samenhangend geheel. We zijn niet als miss Piggy verdwaald in een fysisch universum, maar we verschijnen in een context die ons leven zin geeft. Het ruimteschip van miss Piggy verandert in een voerbak als het door voergolven reist en dan heeft het zin voor miss Piggy. We verzinnen die context niet, en hij is niet alleen fysisch, hij wordt gevormd door onszelf, met anderen met

kunst en cultuur. Fascinerend betoog van de jongste filosofie hoogleraar in Duitsland ooit. Roept vele vragen op.

Susan Neiman - *Morele Helderheid, Goed en kwaad in de 21^e eeuw*

Fi14-08, Amsterdam, Ambo, 2010, 471 p. 🧠🧠🧠

Politiek links heeft de Verlichting de rug toegekeerd en koestert achterdocht jegens alle morele uitspraken. Dit is misschien begrijpelijk na het Bush-tijdperk, maar het opschorten van het eigen oordeel is daarmee niet gerechtvaardigd. Dit is de stelling van Susan Neiman in *Morele Helderheid*: een betoog voor een herwaardering van Verlichtingswaarden. De mogelijkheid voor verandering vormt het belangrijkste inzicht dat Kant en anderen al in de achttiende eeuw formuleerden. Neiman herinnert ons eraan dat de mens niet van nature goed of slecht is, maar dat onze handelingen die voorvloeien uit onze ideeën het verschil uitmaken tussen Goed en Kwaad. Klassieke en hedendaagse helden tonen ons hoe idealisme in de praktijk werkt.

Friedrich Nietzsche - *De geboorte van de tragedie* 🧠🧠🧠

Fi16-16, Singel Uitgeverijen 2014. 161 p.

Met zijn debuut *de geboorte van de tragedie* streek Nietzsche de academische wereld tegen de haren in en schreef hij tegelijkertijd geschiedenis. De jonge hoogleraar wierp een nieuw licht op de klassieke Oudheid, en ontwierp daarnaast ook een groots toekomstvisioen van een radicaal vernieuwde Duitse cultuur. Het in het boek centrale begrippenpaar apollinisch en dionysisch was daarna niet meer weg te denken uit de westerse cultuurfilosofie. Nietzsche neemt stelling tegen het toen dominante beeld van de harmonieuze Grieken in hun 'edele eenvoud en hun stille grootheid.' Nietzsche bestudeert de tragedie als een fenomeen waarbij volgens hem voor korte tijd een verzoening tussen deze twee tegengestelde krachten kon plaatsvinden. *De geboorte van de tragedie* is een uitstekende introductie in Nietzsches antropologie en cultuurfilosofie.

René Ransdorp - *Zwervend met Zhuang Zi* 🧠🧠🧠

Fi14-10, Budel, Damon, 3e druk, 2012 (2007), 256 p. (OF)

De oude taoïstische filosofie staat opnieuw in de belangstelling omdat de besproken thema's ook in onze tijd nog heel actueel zijn. De oorsprong ligt bij de teksten toegeschreven aan Laozi, van dezelfde tijd als de Griekse oudheid. De filosoof Zhuang Zi heeft iets later teksten geschreven die niet alleen filosofisch boeien maar ook mooie literatuur vormen. *Zwervend met Zhuang Zi* van René Ransdorp gaat in op belangrijke thema's in de filosofie van Zhuang Zi en Lao Zi. Zoals het Tao, de weg, die niet gevolgd kan worden maar die zich laat wijzen. En de Grote Kennis, die breed en ruim is. Wie zich op kleine kennis toelegt beweegt zich op een gevaarlijk pad. De uitgebreide citaten zijn niet alleen mooi maar zijn dankzij dit boek ook goed te doorgronden. Voor de onbevungen lezer ontvouwt zich de wereld van het Taoïstische denken.

Het boek geeft genoeg stof voor twee discussiebijeenkomsten.

Kristofer Schipper - *Confucius. De gesprekken* 🧠🧠🧠

Fi15-17, Atlas Contact, 2014, 432 p. (OF)

Confucius is de oudste filosoof uit China en de grondlegger van het Confucianisme dat later daar de staatsideologie zou worden. Zijn grote betekenis voor de Chinese filosofie is dat hij de mens centraal stelde in het denken in een tijd waar het denken nog was ondergedompeld in mythische beelden en een vooroudercultus. Confucius was humanist avant la lettre. Hij eerde de adel van het gemoed en niet die van het bloed.

De Gesprekken is een verslag van de gesprekken die Confucius voerde met leerlingen en heersers. De tekst vormt de belangrijkste bron voor wie zich wil verdiepen in het denken van deze meester. Kristofer Schipper heeft de complete tekst voor het eerst in het Nederlands vertaald en voorzien van een toelichting en een thematische inleiding. Hiermee plaatst hij de tekst in de context van zijn tijd en laat tegelijk zien hoe actueel deze tekst nog steeds is.

Jeroen Vanheste - De wijsheid van de roman. Literaire antwoorden op filosofische vragen

Fi15-19, Damon, 2012, 265 p.

Het boek analyseert de inhoud van een aantal beroemde romans op de relatie ervan met de grote filosofische vragen. Existentiële levensvragen die voor de romanpersonages voor het hele spectrum ervan cruciaal zijn.

Vragen over opvattingen van de liefde, hoe je moet leven, of we vrij dan wel gedetermineerd zijn. Deze worden door Vanheste gekoppeld aan het leven en de opvattingen van de auteur zelf. Diens mensbeeld en levenspraktijk en de verschenen werken worden op een boeiende wijze aan elkaar gespiegeld.

Als je de besproken romans nog niet hebt gelezen, krijg je er al lezende zeker zin in! In die zin is dit boek een filosofische leeswijzer voor alle aan de orde komende literatuur. Literatuur lezen vanuit belangstelling voor het erin verwerkte filosofische gedachtegoed blijkt een rijke bron te zijn voor het beleven van de roman én van de filosofie.

Gerard Visser - Oorsprong & vrijheid. En ik werd die ik was gebleven

Fi16-20, Sijbolet, 2015, 89 p.

Oorsprong & vrijheid is de uitwerking van de afscheidsrede van Gerard Visser voor de Leidse universiteit, waar hij dertig jaar cultuurfilosofie doceerde. Uiteraard gaat het naast vrijheid ook over determinisme; Visser gaat hierover in debat met Victor Lamme en Herman Philipse. Maar veel meer sluit zijn betoog aan bij de uitspraak van de Duitse filosoof Schelling, die in 1809 over de taak van de filosoof schreef: 'Het raadsel te begrijpen dat ware vrijheid harmonieert met een heilige noodzaak.' "Vrij" is voor Visser het wezen dat in zijn element is en van daaruit handelt. Visser raadpleegt hiervoor filosofen als Aristoteles, Hume, Kant, Nietzsche, Kierkegaard, Dilthey en Heidegger, maar ook een tijdgenoot als Marc Slors. Hij eindigt met Meister Eckhart. Visser schrijft in helder Nederlands, wat niet wil zeggen dat het een eenvoudig boek is. Hij maakt het zichzelf niet gemakkelijk en vraagt zijn lezer hem in zijn zoektocht te volgen.

Jan Knol – Spinoza in 107 vragen & antwoorden

Op de website vindt u een tekst om dit boek te bespreken.

Waar hangt ons geluk van af? Bestaat toeval? Bestaat de vrije wil? Wat verstaan we onder een staat of overheid? Wat houdt de ware deugd in? Is medelijden altijd goed?

De vragen en antwoorden in dit boekje zijn bedoeld om over fundamenteën van ons bestaan na te denken. Het is eigenlijk een vademecum, waaruit af en toe, op een rustig moment, een stukje gelezen kan worden. Het zakformaat maakt het ook mogelijk erin te grasduinen: overal en elders.

Jan Knol spreekt een wens uit: *Moge dit boekje, dat met liefde geschreven is, strekken tot balsem voor de zoekende geest van jong en oud.*

Van dit boek verschijnt, gezien de aard ervan, geen leeswijzer. Wel een tekst, die aansluit op de leeswijzer over het boek *Brieven over het kwaad (Spinoza)* en die over de roman *Het raadsel Spinoza (Yalom)*.

Verantwoording van de boekenlijst

De boekenlijst 2018-2019 is samengesteld door de Senia-werkgroep filosofie waarvan bij de presentatie deel uit maakten: Geert de Boer, Agnes Bots, Marianne van Dooren, Bob Hoekstra, Jan Jol, André Kamstra (voorzitter), Ton van Mourik en Ans van der Velden. Een deel van de leeswijzers is opgesteld door studenten van de Rijksuniversiteit Groningen, de andere door leden van de werkgroep.

Wilt u de werkgroep bereiken, een vraag stellen, een suggestie doen of commentaar doorgeven, stuur dan een e-mail aan filosofie@senia.nl.

Toelichting indeling 'uiltjes' , of

De boekenlijst is gerubriceerd op het aantal 'uiltjes', wat houdt dit in?

Eén - uiltje niveau

Hierbij gaat het om boeken die geschikt zijn voor mensen die geïnteresseerd zijn in filosofie maar nog weinig filosofische teksten gelezen hebben. De leesgroep op dit niveau is gebaat bij een mix van boeken, die lang niet allemaal filosofische teksten hoeven te zijn. Deze boeken zijn geschikt voor leesgroepen die een basis willen leggen en daarmee in zichzelf een dieper gaande belangstelling willen wekken voor filosofische vragen.

Twee - uiltjes niveau

Hier gaat het om boeken die geschikt zijn voor mensen die al enige basiskennis van filosofie hebben en tot verdere verdieping willen komen, kortom de gevorderde lezer. De boeken zullen in het algemeen primaire filosofische teksten zijn, maar kunnen ook thema's betreffen die vanuit een filosofisch gezichtspunt worden benaderd. De 2 uiltjes boeken zijn toegankelijk voor degenen die een algemene

basis in de filosofie hebben. Boeken moeten tot verdieping van het inzicht van een of meer onderdelen binnen de filosofie leiden.

Drie - uiltjes niveau

Hier gaat het om boeken voor mensen - de ervaren lezers - die zich al wat langer verdiept hebben in (een bepaald thema binnen de) filosofie en wat 'steviger kost' willen proeven. Doel van groepen in deze fase is verdere verdieping in het lezen van filosofische teksten en het bespreken van een bepaald filosofisch thema in een interdisciplinaire context.

1 april 2018